
M Ű T E R E M

Köközelben...

Beszélgetés Bobály Attila szobrászművésszel

Ha lentről nézed, teljes nyugalomban kering az ölyv. Nem látod fürkészsze villódzó szemét, markolásra kész karmait, csak a szélnek terített szárnyakat. A rőt is mozdulatlanul békés. Légy türelemmel és tiéd lehet a pillanat, amikor összeczárulnak az evezőtollak és az odafönt oly picinyke madár a föld felé zuhanva meghatalmasodik. Tiéd lehet a pillanat, amikor természetből kapott csőrével, öröklött génjeitől vezérelve, a végtelen időbe kopogtatja át egy mezeinyúl koponyáját.

– Apám ügyesen rajzol, ért minden famunkát. Estelenként még abhoz is van energiája, hogy a zongorához üljön és egy pohárka bor társaságában muzsikáljon – magának. Kisebb gyerek koromban csodálattal bámultam, amit csinál. Aztán föléledt bennem a bizonyítási vágy. Nem volt ez még tudatos, csak az ösztöneim irányítottak. Papírt és ceruzát vettem a kezembe – mondván, ha apám fia vagyok, én is tudok rajzolni.

De már akkor megmozdult, megindult a magamban hordott útkereső vándor. Megpöccintette csizmájával azt a kavicsot, amely gurultában mészkösziklákat, fekete, és veresmárvány tömböket gördített eléje, hogy megfaraghassa a bennük bujkáló szobrokat.

Bobály Attila szobrászművész 1948-ban, a Nógrád megyei Varsányban született. 1975 óta rendszeresen szerepel kiállításokon. A salgótarjáni tavaszi tárlaton többször is díjjal jutalmazták munkáiért. Tagja a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának.

– Emlékszem a Batyus asszonyra. Téglából faragtam, még gyerekként. Már akkor is nagyon izgattak az egymást ölelő formák. Ahogy az asszonyt védelmezően körülsonja a saját karja és annak súlyos folytatása, a batyu. Rég nem tudom már, hogy hol van. Ezt a csikót viszont gimnazista korom óta őrzöm. Veresmárványból faragtam. Azóta bárhová is kerültem, mindig a közelemben volt. Ez az én erőt adó táltosom. Sohasem tudnék megválni tőle.

Albert Schweitzert egyik útja végén – amikor vonattal tette meg a távolságot – az állomáson barátai várták. Ám hiába álltak az első osztályú vagon ajtajához, Schweitzer nem onnan szállt ki. Mikor megkérdezték tőle, hogy miért másodosztályú kocsiban utazott, tömören ezt válaszolta: sajnós, harmadosztály nem volt.

A fiatalember érettségi bizonyítvánnyal a zsebében indul neki a kere-

sés éveinek. Hajtja a megismerés. Zötykölődik traktor nyergében, bóbiskol a tejesautó volánjára hajtva fejét valami félreeső parkolóban, hogy legyen ereje végigcsinálni a műszakot. Közben őszintén rácsodálkozik mindenre: a nógrádi dombok mögül előbújó hajnali napra, a csarnokos asszony sokszoknyában ringó csípejére. Belekóstol az irányításba is. Ám jobb a lelkének, ha dolgozhat. Kérni, könyörögni, esetleg parancsolni – ez nem az ő kenyere. Keményedni kell. Készülni a feladatra. Keményíteni kell nemcsak az akaratot, de a testet is. Csákányt, lapátot fog. Kubikosnak áll. Vastagodik a tenyéren a bőr, de megerősödik anyagilag is. Most már megengedheti magának, hogy szabadnapjain műtermeket látogasson. Nyughatatlan-sága – egy-egy mester mellett – kevés időt engedélyez számára. Megpróbálkozik a mesterségtanulás kötött formájával is, de aki szabadsághoz szokott, nehezen viseli a kötöttségeket. Aztán mintha föl is adná, avagy átértékelné lehetőségeit, tanárképző főiskolát végez rajz szakon, és tanítani kezd. Ez idő tájt jelenik meg magyarul *Noszik* Albert Schweitzerről szóló könyve. Ez szinte bibliája lesz. Schweitzer akaraterejét, kitartását pedig példaként állítja maga elé, akárcsak *Medgyesi Ferenc* pályafutását.

A Fialat Művészek Fórumának pályázatán 1980-ban díjat nyer, és ennek alapján megbízást kap a Salgótarjáni Városi Tanácstól Játékplasztikákat készítő a nógrádi megyeszékhely Gorkij-lakótelepének.

– Szerintem a szögletes házak között élő emberek egy idő után szögletesen is gondolkodnak. Ezért a legtermészetesebb anyagból, a fából készítettem el azokat az organikus formákat, melyek a finn-ugor világból, ősi múltunk egy darabjából táplálkoznak. A tér, amelyen alkotásaimat fölállítottam, kelet-nyugati tájolású. Erre a tengelyre fűsorakozva tiszteleg a városnak a finn-ugor falut jelképező szoborcsoport. A sámánlétra tetején szellemeket hívó varázsló, a pej csikó és a termékenység asszonya. Természetesen ezek mind binták, mászókák, csúszdák és padok, melyek az esztétikai élményen túl a lakótelepi gyerekek mozgásigényét is kielégítik. Nem tagadom, ez a munka nagyon fontos helyet foglal el életemben. Három évig faragtam az itt levő plasztikákat. Három év lemondásokkal teli hónapjait is jelentik számomra ezek a néha tíz méternél is hosszabb fák. Ezért aztán igazi öröm az lenne számomra, ha a lakótelepi srácok – miután kinőttek a libikókakorból – nem elsősorban a szobrok rongálására fordítanák energiájukat, hanem esetleg közelebb menve a „szankatalpú” napkocsihoz, megpróbálnák megfejteni a megfaragott vagy bevéselt jeleket, megpróbálnák följogni a múlt közvetített üzenetét. Egyszer talán ez is bekövetkezik, hacsak időközben meg nem adja magát a fa, és a táltos kezéből végképp ki nem esik az őseink számára oly nagy-erejű dob.

Furcsán néztek a falusi tanítóra. Mit csinálhat vajon a kopott porta magas deszkapalánkja mögött? És alkotásokkal válaszolt a kihívó tekintetekre. Megtanult bánni minden szerszámmal, amellyel fához érdemes nyúlni. A kovács nagyapa emléke segítette az eszterga szerkesztésében, abban, hogy motoros fűrész-t vett a kezébe, és hogy olyan metszéseket, vágásokat végzett a fán, amelyekre még a nagyapa is elismerően csettintett volna. Naponta mázsákat mozgatott a rönkök megmunkálása közben, és hogy mindehhez ereje is jusson, edzette magát. Korábban kelt, mint a falusiak, és minden reggel mezítlábasan futott a harmatos réten.

Hittel fáradhatatlanul. Ezeknek az éveknek az eredménye egy másik közteri szobra is, a Karancslapujtón fölavatott életfa.

Artista: „Olyan személy, aki cirkuszban vagy mulatóhelyen ügyességi mutatványokkal szórakoztatja a közönséget”.

Kezdetből a hétköznapiok artistái foglalkoztatják. Azok, akik alatt, mutatvány közben is, állandóan mozog a talaj. Megvetett lábuk a cirkusz porondján körbeügető ló hátához tapad. A közönség élvezzi a produkciót. Tapsol, újjong. Az artista pedig tele van félelemmel. Hiszen az állat nem önszántából rója a köröket, bármelyik pillanatban ledobhatja az embert. A levegőben lebeg a vég lehetősége.

Alig akad szobrászi anyag, amelyben ne fogalmaztam volna meg ezt a gondolatot. De ebből az időből számomra mégis a legkedvesebb az a háromalakos kisplasztika, amely két fehérmárványból faragott lovat és az egyiknek a hátán álló artistanőt ábrázol. „Dobd le, és gyere, nyargalásszunk a réten!” Ilyesmit súg a szabadon kószáló állat a mutatványos ló fülébe. És ahogy nézegetjük a szobrot, egyszer csak viszontlátjuk arcunkat az artistanő fején levő nagy, kerek tükörben. Részesei lettünk a készülő merényletnek.

Idomár: „Célszerű tevékenységre, ügyességre tanítja az állatokat”.

– Ez már demokratikusabb formája az együttes munkának. Sőt! Az állatnak is megvan a lehetősége a „véleménynyilvánításra”. Itt már be is következik az ellenszegülés, amit az artista lóva csak forgatott a fejében! De az alakok még mindig különböző anyagból vannak. Itt van például ez a kecske. Az idomár keréken-járásra tanítja a kecses ürge állatot egy elbizott, tunya ember. Aztán a lecke 'oly jól sikerül, hogy a kecske egyszer csak megindul, előreszegett szarvakkal egyre gyorsabban

gurul, de az idomár felé, aki a rémült menekülésben hanyatt esik, de a kecske még csak gurulni tud a kerékkel, megállni nem. . .

Pásztor: „Háziállatokat őrző, legeltető személy”.

– Él a falumban egy ember, aki mindig tebenekkel és lovakkal foglalkozott. Idős már, de még a mai napig vannak állatai. Ezek jelentik neki a jövedelmet és a hasznos tevékenység lehetőségét is. Ha csak közeledik az istálló felé, kedves lova már megérzi és nyerit vagy fűjtat. Egyszer valamitől megbokrosodott a ló és a földre taposta gazdáját. Rúgott, forgolódott a tehetetlen ember fölött, de annyira mégis vigyázott rá, hogy nem ölte meg. Veresmárványba faragtam őket. Ugyan a ló magasabb, de a paraszt tartja a kantárt.

Bobály Attila az 1985-ös salgótarjáni tavaszi tárlaton tőle addig szókatlan alkotásokkal jelentkezett. Rézlemezről készített szobrai előtt sokan értetlenül álltak.

– Érdekel ez az anyag. A lemez domborításának, formáltságának lehetősége. A hegesztés technikája. Aztán meg úgy éreztem, zaklatottságot, az ettől való menekülés vágyát jobban ki tudom fejezni egy általam addig nem használt anyaggal. A rézlemez lehetőséget adott arra, hogy szobrászi és grafikus módszereket egyesítsek. Ezeket az alkotásokat magamban három dimenziós rajzoknak nevezem. Egyébként is úgy vagyok az alkotás folyamatával, hogy nem rajzvázlatokat készítek a szobrokhoz, hanem az elkészült szobrokat élem tovább rajzban.

A kéttornyú templom tetején egy szarvas lépdél. Feje fölött az angyal magasba emel egy lelket. Mindezt pedig közrefogja világunk abroncsa, hogy összetartson és be is zárjon egyúttal. A héjon kapalódzó lovak és röppenő, vagy röpiülni vágyó madarak: Csohány Kálmán emlékére. A rézlemezrel való azonosulás legmarkánsabb produktuma. Pásztón, Csohány Kálmán szülőhelyén állították föl a Mátraaljai Állami Gazdaság irodaházában. Az eddigi legnagyobb megbízást is Pásztótól kapta. Domborművet készít Dózsa György emlékére, a parasztvezérről elnevezett iskola udvarára.

– Gyönyörű ez a kő! Tizenegy tonnás. Magam mentem Süttőre kiválasztani. Mert azért az az igazság, hogy foglalkozom sokféle anyaggal, de az igazi szerelmem a kő maradt. Azt érzem igazán! Gyűjtöm is a köveket. Szinte csak úgy, céltalanul. Aztán rakosgatom, amelyiket lebet, kézbe veszem. A kő megsúgja, hogy milyen szobrot kell belőle faragni. Ekkor kezdődik a szobrász öröme. Megfogant már a szobor, csak ki kell hordani! Ebbe a hatalmas kőbe a bányában szerettem bele. Annyira akartam ezt a követ, hogy a bányászoknak sikerült egészben kifejteniök. A „nagykő” és én egyek lettünk. A dombormű tervét is beleálmodtam. Nyár volt, amikor a daru az udvarra rakta. Aznap éjjel rajta aludtam.

Azóta már a somoskői udvarban méltóságteljesen áll talapzatán a Dózsa vájúdó kő. Az utca felől hónapok óta csak a mészköteomb mozdulatlanságát látja az arra járó. A mű a másik oldalon születik.

NÉMETH MIKLÓS ATTILA